

Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2023

Sešit B

Ekonomický vývoj a hospodaření sektoru vládních institucí

Obsah

I. Ekonomický vývoj	1
1 Základní tendence makroekonomického vývoje	1
2 Ekonomický výkon	2
3 Cenový vývoj	4
4 Trh práce	5
5 Vztahy k zahraničí	7
6 Měnový vývoj a finanční trh	8
7 Srovnání makroekonomického rámce schváleného státního rozpočtu na rok 2023 a jeho změn se současnými daty	9
II. Hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2023	11

Seznam zkratk

BÚ	Běžný účet platební bilance
CPI	Index spotřebitelských cen
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
CZK	Česká koruna
ECB	Evropská centrální banka
EUR	Euro
Fed	Federální rezervní systém USA
HDP	Hrubý domácí produkt
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
mzr.	Meziroční růst
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
p. b.	Procentní bod
PRIBOR	Mezibankovní nabídkové úrokové sazby na českém bankovním trhu
USD	Americký dolar
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Hrubý domácí produkt	2
Tabulka č. 2: Výdaje na hrubý domácí produkt	3
Tabulka č. 3: Důchodová struktura hrubého domácího produktu	4
Tabulka č. 4: Základní ukazatele cenového vývoje	4
Tabulka č. 5: Index spotřebitelských cen	5
Tabulka č. 6: Základní ukazatele trhu práce	6
Tabulka č. 7: Průměrná, mediánová a minimální mzda	7
Tabulka č. 8: Makroekonomický rámec státního rozpočtu pro rok 2023 vs. současný stav	9
Tabulka č. 9: Hlavní fiskální ukazatele	12

Seznam grafů

Graf č. 1: Hrubý domácí produkt	2
Graf č. 2: Podíly sumárních složek důchodů na HDP	3
Graf č. 3: Spotřebitelské ceny a ceny výrobců	5
Graf č. 4: Míra nezaměstnanosti VŠPS a podíl nezaměstnaných na populaci 15–64 let MPSV	6
Graf č. 5: Běžný účet platební bilance	7
Graf č. 6: Úrokové sazby	8
Graf č. 7: Nominální měnový kurz CZK vůči USD a EUR	9

I. Ekonomický vývoj

---

1 Základní tendence makroekonomického vývoje¹

Česká ekonomika v minulém roce balancovala na hraně recese. Za celý rok 2023 poklesl ekonomický výkon ČR o 0,3 %, k čemuž přispěl pokračující útlum spotřeby domácností, stejně jako nižší akumulace zásob. Naopak zahraniční obchod a tvorba hrubého fixního kapitálu negativní vývoj korigovaly. Na poklesu ekonomické aktivity se podílely služby (obchod, doprava, ubytování a pohostinství, peněžnictví a pojišťovnictví) a stavebnictví. V důsledku slabé hospodářské aktivity se ekonomika po celý rok pohybovala v prostředí záporné mezery výstupu.

Na soukromou spotřebu dopadal pokračující pokles reálného disponibilního důchodu a restriktivní nastavení měnové politiky. Kladně se naopak v celoroční dynamice spotřeby projevíly spotřební výdaje uprchlíků z Ukrajiny. Míra úspor se s ohledem na přetrvávající negativní spotřebitelský sentiment zvýšila. K růstu výdajů na konečnou spotřebu sektoru vládních institucí přispělo navýšení zaměstnanosti ve školství v souvislosti s migrační vlnou z Ukrajiny a nákupy zboží a služeb podpořené běžnými dotacemi z fondů EU v souvislosti s blížícím se koncem finanční perspektivy. Tvorba hrubého fixního kapitálu meziročně zrychlila. Soukromé i vládní investice byly podpořeny projekty spolufinancovanými fondy EU. Dokončování rozpracované produkce vedlo k meziročně slabší akumulaci zásob. Tento faktor pak společně s odezněním problémů v dodavatelských řetězcích podpořil export, dovoz však vzhledem k celkově slabé domácí poptávce zůstal utlumený. Příspěvek čistého vývozu k růstu HDP tak byl výrazně kladný.

Vlivem slabé ekonomické aktivity a přílivu uprchlíků z Ukrajiny se sice na trhu práce v loňském roce zmírnil nesoulad mezi poptávkou a nabídkou, avšak počet volných pracovních míst stále po většinu loňského roku převyšoval počet uchazečů o zaměstnání. I přes horší hospodářský vývoj v roce 2023 zůstala míra nezaměstnanosti velmi nízká a dosáhla v průměru 2,6 %, což byla stále nejnižší hodnota v rámci zemí EU. Napjatý trh práce tak nadále vytvářel tlak na růst nominálních výdělků, který však přesto zaostal za inflací.

Míra inflace v průměru za celý rok 2023 činila 10,7 %. K vysoké inflaci přispívaly silné poptávkové i již ustupující nabídkové tlaky. V rámci administrativních cen byly dominantním faktorem ceny energií, v nichž se významně promítlo též zahrnutí vlivu úsporného tarifu, který snížil vykazované ceny elektřiny v závěru roku 2022. Dodavatelské řetězce již fungovaly bez větších problémů, inflační tlaky pramenící z fricí na straně nabídky tudíž nebyly tak významné. Cena ropy, stejně jako vývoj kurzu koruny vůči hlavním světovým měnám působily protiinflačně. Inflace byla dále tlumena vysokými měnověpolitickými sazbami a omezením soukromé spotřeby domácností v důsledku silného poklesu reálných příjmů.

Běžný účet platební bilance skončil v roce 2023 přebytkem ve výši 0,4 % HDP. K výraznému meziročnímu zlepšení běžného účtu o 5,3 p. b. přispěl návrat bilance zboží do kladných hodnot. Zlepšení zahraničního obchodu odráží zlevnění dovážených energetických komodit a surovin, v menší míře rovněž růst výroby a vývozu v automobilovém průmyslu.

Vnější prostředí

Globální ekonomický růst v roce 2023 zpomalil. Dodavatelské řetězce již sice fungovaly bez významnějších problémů, v řadě zemí však inflace i přes postupný pokles zůstávala vysoká, a nadále tak citelně snižovala kupní sílu domácností. Hospodářskou aktivitu tlumila restriktivní měnová politika a v negativním vývoji mezinárodního obchodu a investiční aktivity se promítly probíhající válečné konflikty a s tím spojená zvýšená nejistota.

Růst HDP ve Spojených státech v roce 2023 zrychlil na 2,5 %, a předčil tak očekávání. Ekonomická aktivita byla tažena spotřebou domácností, čistým vývozem a v menší míře i výdaji sektoru vládních institucí. Míra nezaměstnanosti se v průběhu roku udržovala na nízkých úrovních a v závěru roku dosáhla 3,7 %. Fed do

---

¹ Kapitoly byly zpracovány na základě statistických dat známých do 4. dubna 2024 včetně.

července pokračoval ve zvyšování základní úrokové sazby, hlavní úrokovou sazbu postupně zvýšil o 1 p. b. na 5,25 % až 5,50 %, a po zbytek roku ji v daném cílovém pásmu ponechal.

Hrubý domácí produkt Evropské unie se v roce 2023 zvýšil o 0,5 %. K růstu unijní ekonomiky pozitivně přispěla spotřeba domácností, vlády a zejména saldo zahraničního obchodu. Dynamiku naopak v souvislosti s dokončováním rozpracované produkce tlumila změna zásob. Na ekonomické aktivitě se negativně podepsala zvýšená inflace snižující poptávku domácností, restriktivní měnová politika a v souvislosti s globálním vývojem i zhoršující se zahraniční poptávka. Trh práce nicméně vykázal odolnost a nezaměstnanost se v roce 2023 navzdory poměrně slabému ekonomickému výkonu udržela na 6,0 %. Průměrná míra inflace v loňském roce dosáhla 6,4 %, nejvýznamněji se na nárůstu cenové hladiny nadále podílelo zdražení potravin a energií. Na rychle rostoucí spotřebitelské ceny Evropská centrální banka reagovala postupným zvyšováním hlavní úrokové sazby – ta tak v průběhu roku vzrostla o 2 p. b. na 4,5 %, přičemž od září již byly sazby ponechány stabilní.

Tabulka č. 1: Hrubý domácí produkt

stálé ceny, sezónně a kalendářně očištěná data

Země		2021	2022	2023				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
USA	mzr. %	5,8	1,9	2,5	1,7	2,4	2,9	3,1
Evropská unie	mzr. %	5,9	3,5	0,5	1,2	0,6	0,1	0,2
Eurozóna	mzr. %	5,9	3,5	0,5	1,3	0,6	0,1	0,1
Německo	mzr. %	3,1	1,9	-0,1	-0,1	0,1	-0,3	-0,2
Slovensko	mzr. %	4,8	1,8	1,1	0,9	1,3	1,2	1,3
Polsko	mzr. %	6,9	5,5	0,1	-1,3	-0,4	0,3	1,7
Francie	mzr. %	6,4	2,5	0,9	0,9	1,2	0,6	0,7
Rakousko	mzr. %	4,4	4,8	-0,7	1,8	-1,5	-1,7	-1,4
Spojené království	mzr. %	8,7	4,3	0,1	0,3	0,3	0,2	-0,2
Itálie	mzr. %	8,3	4,1	1,0	2,3	0,6	0,5	0,6

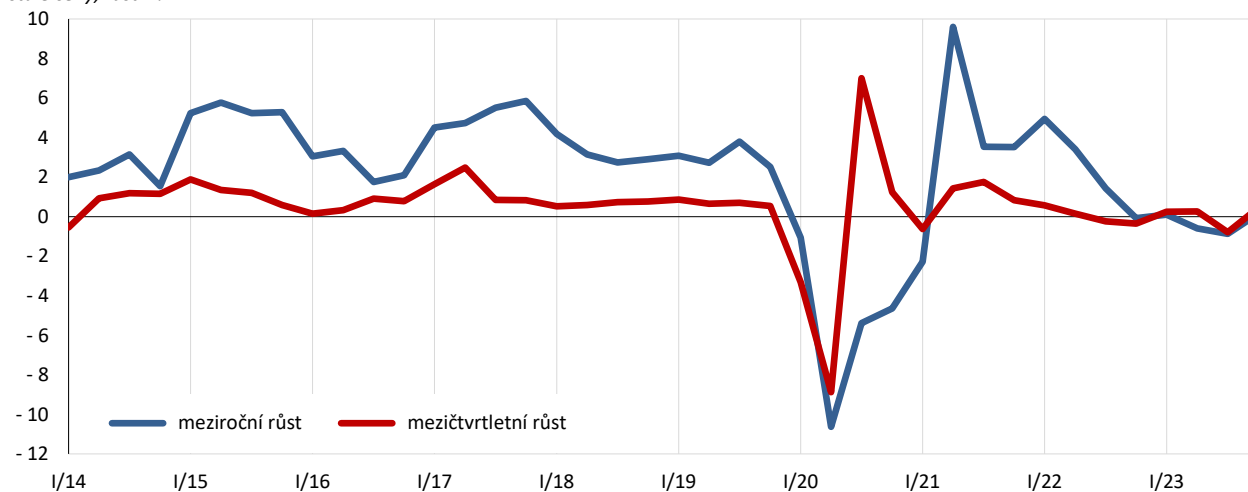
Zdroj: Eurostat, U.S. Bureau of Economic Analysis, UK Office for National Statistics

2 Ekonomický výkon

Reálný hrubý domácí produkt ČR v roce 2023 poklesl o 0,3 %. Ekonomika se v průběhu roku pohybovala na hraně recese, domácnosti se i nadále potýkaly s vysokou inflací a poklesem životní úrovně. Ekonomickou aktivitu limitovaly i hospodářské problémy v zemích eurozóny a restriktivní měnové podmínky. Naproti tomu odeznění problémů v globálních dodavatelských řetězcích a následná schopnost firem dokončit rozpracovanou produkci podpořilo vývoz. Saldo zahraničního obchodu tak částečně korigovalo utlumenou domácí poptávku.

Graf č. 1: Hrubý domácí produkt

stálé ceny, růst v %

Zdroj: ČSÚ

Výdaje domácností na konečnou spotřebu byly v roce 2023 negativně ovlivněny pokračujícím poklesem reálného disponibilního důchodu a restriktivním nastavením měnové politiky. Kladně se naopak v celoroční dynamice spotřeby projeví spotřební výdaje uprchlíků z Ukrajiny. Míra úspor se s ohledem na přetrvávající negativní spotřebitelský sentiment zvýšila.

Výdaje na konečnou spotřebu sektoru vládních institucí vzrostly, k čemuž přispělo navýšení personálních kapacit především ve vzdělávání v souvislosti s migrační vlnou z Ukrajiny promítajících se v růstu zaměstnanosti. Nákupy zboží a služeb byly podpořeny běžnými transfery z fondů EU v souvislosti s blížícím se koncem finanční perspektivy 2014–2020.

Růst tvorby hrubého fixního kapitálu v meziročním srovnání zrychlil. Investiční aktivitu podpořily investice do strojů, zařízení a dopravních prostředků, investice do produktů duševního vlastnictví a do obydlí naopak vykázaly pokles. Ze sektorového hlediska bylo zvýšení investic firem a vládních institucí tlumeno nižšími investičními výdaji domácností. Soukromé i vládní investice byly podpořeny projekty spolufinancovanými fondy EU zejména z předchozí finanční perspektivy. Dokončování rozpracované produkce vedlo k meziročně nižší akumulaci zásob. Kvůli snaze podniků o zajištění kontinuity výrobního procesu v případě opětovného výpadku dodávek klíčových komponent však akumulace zásob zůstala svým rozsahem relativně vysoká.

Tabulka č. 2: Výdaje na hrubý domácí produkt

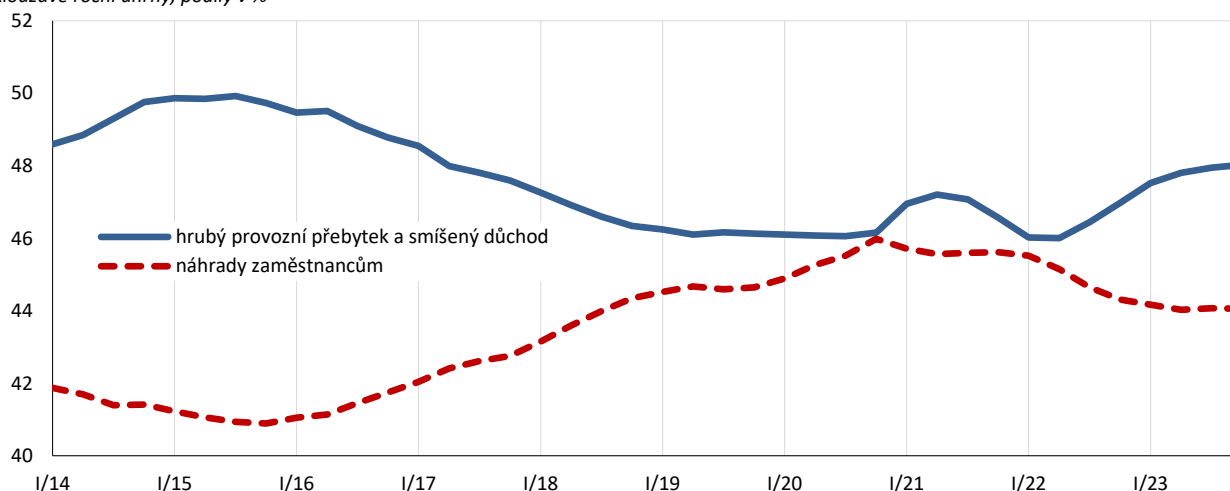
		2021	2022	2023				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	6109	6787	7344	1717	1855	1865	1907
HDP, běžné ceny	<i>mzr. %</i>	7,0	11,1	8,2	11,4	9,4	6,4	6,2
HDP, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	3,6	2,4	-0,3	0,1	-0,6	-0,9	0,2
Konečná spotřeba	<i>mzr. %</i>	3,2	-0,3	-1,1	-2,9	-1,9	-0,6	0,8
domácností	<i>mzr. %</i>	4,1	-0,8	-3,2	-5,5	-4,4	-2,5	-0,5
vládních institucí	<i>mzr. %</i>	1,4	0,3	3,5	3,0	3,4	3,7	3,9
neziskových institucí	<i>mzr. %</i>	3,8	6,3	0,8	-2,9	-1,3	1,6	6,1
Tvorba hrubého kapitálu	<i>mzr. %</i>	19,1	5,6	-6,8	-3,0	-6,4	-3,6	-13,8
fixního	<i>mzr. %</i>	0,8	3,0	4,0	-0,1	3,8	4,9	6,7
Vývoz	<i>mzr. %</i>	6,9	7,2	2,8	7,7	3,5	-1,2	1,1
Dovoz	<i>mzr. %</i>	13,3	6,3	-0,7	3,9	-0,2	-2,0	-4,1

Zdroj: ČSÚ

Růst vývozu zboží a služeb odrážel odeznění problémů v dodavatelských řetězcích a schopnost firem dokončovat rozpracovanou produkci z předchozích let. Naopak nižší objem průmyslových zakázek a celkově slabší domácí poptávka vedly k meziročnímu poklesu dovozu zboží a služeb. Ve výsledku tak přispěl čistý vývoz zboží a služeb k růstu HDP výrazně pozitivně (2,6 p. b.).

Graf č. 2: Podíly sumárních složek důchodů na HDP

klouzávé roční úhrny, podíly v %

Zdroj: ČSÚ, propočít MF

Zvýšení nominálního HDP v roce 2023 o 8,2 % bylo doprovázeno růstem hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu o 10,6 % a nárůstem náhrad zaměstnancům o 7,6 %. Z hlediska podílů obou typů důchodů na HDP došlo v daném období k citelnému zvýšení podílu hrubého provozního přebytku na úkor náhrad zaměstnancům. Podíl čistých daní z produktů pak poklesl.

Tabulka č. 3: Důchodová struktura hrubého domácího produktu

		2021	2022	2023				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	6109	6787	7344	1717	1855	1865	1907
Čisté daně	<i>podíl %</i>	7,8	8,7	7,9	6,5	8,5	8,7	7,8
Hrubý provozní přebytek a smíšený důchod	<i>podíl %</i>	46,6	47,0	48,0	48,4	47,9	48,6	47,2
Náhrady zaměstnancům	<i>podíl %</i>	45,6	44,3	44,0	45,1	43,5	42,7	45,0
zemědělství, lesnictví a rybářství	<i>podíl %</i>	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9
průmysl	<i>podíl %</i>	13,0	12,6	12,5	12,9	12,6	11,9	12,6
z toho zpracovatelský průmysl	<i>podíl %</i>	11,7	11,4	11,2	11,4	11,4	10,7	11,3
stavebnictví	<i>podíl %</i>	2,2	2,2	2,2	2,1	2,2	2,2	2,3
obchod, ubytování, doprava a pohostinství	<i>podíl %</i>	9,0	9,0	8,9	9,1	8,8	8,7	9,0
informační a komunikační činnosti	<i>podíl %</i>	2,5	2,5	2,5	2,7	2,5	2,5	2,5
peněžnictví a pojišťovnictví	<i>podíl %</i>	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2	1,1	1,1
činnost v oblasti nemovitostí	<i>podíl %</i>	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti	<i>podíl %</i>	3,5	3,5	3,5	3,6	3,5	3,4	3,6
veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče	<i>podíl %</i>	11,8	10,9	10,8	11,0	10,5	10,5	11,4
ostatní činnosti	<i>podíl %</i>	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0

Zdroj: ČSÚ, propočet MF

3 Cenový vývoj

V roce 2023 se meziroční růst spotřebitelských cen pohyboval výrazně nad 2% inflačním cílem ČNB, avšak v průběhu roku rychle zpomaloval a v prosinci dosáhl 6,9 %. Průměrná míra inflace v roce 2023 činila 10,7 %. K vysoké inflaci přispívaly silné poptávkové i již ustupující nabídkové tlaky.

Tabulka č. 4: Základní ukazatele cenového vývoje

		2021	2022	2023				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Index spotřebitel. cen (konec období)								
průměrná míra inflace	%	3,8	15,1	10,7	16,4	15,1	12,7	10,7
meziroční inflace	%	6,6	15,8	6,9	15,0	9,7	6,9	6,9
přísp. admin. opatření k mizr. inflaci	<i>p. b.</i>	-0,6	3,2	4,7	4,6	3,9	2,8	4,7
Ceny průmyslových výrobců	<i>mizr. %</i>	7,1	24,3	5,0	15,0	3,9	1,3	0,8
Ceny stavebních prací	<i>mizr. %</i>	5,1	12,4	5,9	10,1	6,7	4,3	3,0
Ceny tržních služeb	<i>mizr. %</i>	1,3	5,8	5,6	5,8	6,3	5,3	4,9
Ceny zemědělských výrobců	<i>mizr. %</i>	7,9	31,5	-6,0	19,4	-8,1	-14,7	-14,5

Zdroj: ČSÚ

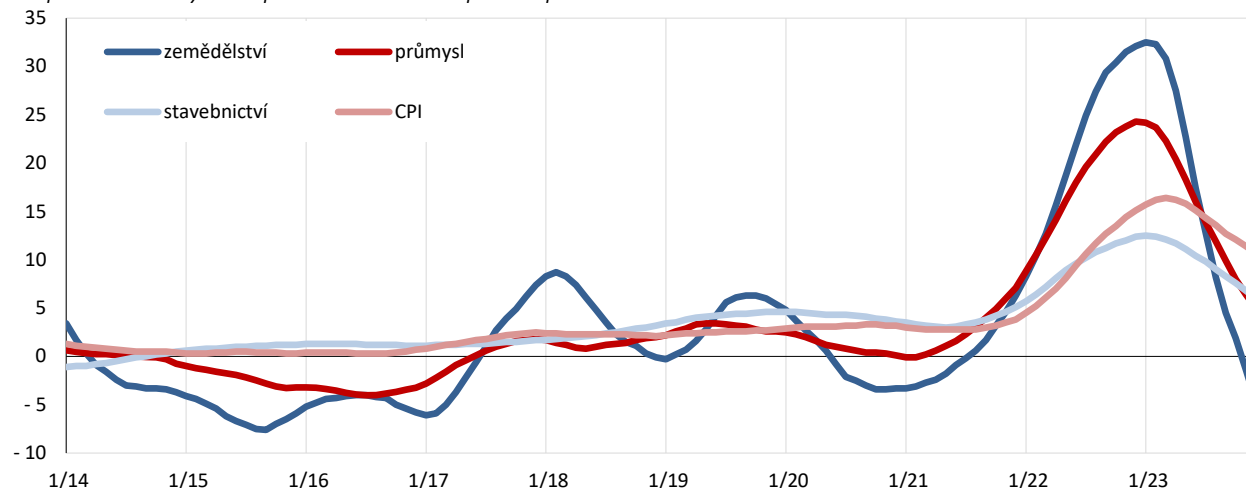
V rámci produkčních cen se v roce 2023 ztelně zvýšily ceny průmyslových výrobců a ceny stavebních prací a tržních služeb. Naopak ceny zemědělských výrobců meziročně poklesly, což bylo způsobeno především efektem vysoké srovnávací základny v předcházejícím roce.

Průměrná míra inflace v roce 2023 měřená indexem spotřebitelských cen dosáhla 10,7 % (oproti 15,1 % v roce 2022). Administrativní opatření k průměrné míře inflace přispěla 4,3 p. b. (změny nepřímých daní 0,1 p. b. a regulované ceny 4,2 p. b.). Kladný příspěvek změny nepřímých daní odrážel zvýšení spotřebních daní z tabákových výrobků a změny spotřebních daní na pohonné hmoty. Vysoký příspěvek regulovaných cen byl dán především výrazným růstem cen energií, v nichž se významně promítnulo též zahrnutí úsporného tarifu, který snížil vykazované ceny elektřiny v závěru roku 2022.

Dodavatelské řetězce již fungovaly bez větších problémů, inflační tlaky pramenící z fricí na straně nabídky tudíž nebyly tak významné jako v předchozím roce. Cena ropy, stejně jako vývoj kurzu koruny vůči hlavním světovým měnám působily protiinflačně. Inflace byla dále tlumena vysokými měnověpolitickými sazbami a omezením soukromé spotřeby domácností v důsledku výrazného poklesu reálných příjmů.

Graf č. 3: Spotřebitelské ceny a ceny výrobců

růst průměrné hladiny cen za posledních 12 měsíců k průměru předchozích 12 měsíců v %

Zdroj: ČSÚ

K meziročnímu růstu cen v prosinci 2023 nejvíce přispěl oddíl bydlení, voda, energie, paliva (4,6 p. b., bez zohlednění vlivu úsporného tarifu 1,9 p. b.), a to především vlivem růstu cen elektřiny (o 142,4 %, bez zohlednění vlivu úsporného tarifu o 24,7 %), cen nájemného z bytu (o 7,3 %), či tepla a teplé vody (o 24,2 %). Naopak ceny zemního plynu poklesly (o 7,7 %). Dále byl vysoký příspěvek oddílů alkoholické nápoje, tabák (0,5 p. b.), rekreace a kultura (0,5 p. b.) a stravování a ubytování (0,5 p. b.). K meziročnímu snížení cenové hladiny přispěl kromě cen potravin a nealkoholických nápojů také oddíl doprava.

Tabulka č. 5: Index spotřebitelských cen

stálé váhy roku 2020

Oddíl	váha v koši %	prosinec 2022		prosinec 2023	
		mzr. růst	příspěvek k růstu	mzr. růst	příspěvek k růstu
		%	p. b.	%	p. b.
Úhrn	1000,0	15,8	15,8	6,9	6,9
1 Potraviny a nealkoholické nápoje	178,1	25,5	4,5	-0,3	-0,1
2 Alkoholické nápoje, tabák	86,9	5,8	0,5	5,7	0,5
3 Odívání a obuv	38,9	17,9	0,7	6,1	0,2
4 Bydlení, voda, energie, paliva	267,4	17,0	4,5	16,8	4,6
5 Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	58,3	12,6	0,7	2,3	0,1
6 Zdraví	26,5	9,9	0,3	6,6	0,2
7 Doprava	103,7	9,2	1,0	-0,2	0,0
8 Pošty a telekomunikace	32,6	2,2	0,1	3,6	0,1
9 Rekreace a kultura	81,5	13,4	1,1	6,0	0,5
10 Vzdělávání	5,6	7,5	0,1	6,4	0,0
11 Stravování a ubytování	57,9	25,5	1,5	8,5	0,5
12 Ostatní zboží a služby	62,5	12,5	0,8	4,9	0,3

Zdroj: ČSÚ

Průměrná míra inflace měřená na bázi harmonizovaného indexu spotřebitelských cen v ČR v roce 2023 činila 12,0 %. Mezi 27 zeměmi EU šlo o druhou nejvyšší hodnotu. Harmonizovaný index spotřebitelských cen mj. neobsahuje náklady vlastnického bydlení, jehož cenová dynamika v uplynulém roce výrazně zvolnila.

4 Trh práce

Vlivem slabé hospodářské dynamiky a přílivu uprchlíků z Ukrajiny došlo na trhu práce v roce 2023 k určitému zmírnění nesouladu mezi nabídkou a poptávkou. Čtvrtletní sezónně očištěná míra nezaměstnanosti byla v meziročním srovnání mírně vyšší a v průběhu roku se pohybovala v intervalu 2,5–2,7 %. Zpomalení hospodářské dynamiky se promítlo do postupně slábnoucího tempa růstu zaměstnanosti. Za celý rok 2023 se zaměstnanost zvýšila o 0,8 %, počet zaměstnanců byl vyšší o 0,5 %. Vzhledem k metodickým změnám ve

Výběrovém šetření pracovních sil jsou ukazatele zaměstnanosti a počtu zaměstnanců uvedeny v metodice národních účtů (na relativní ukazatele tyto změny neměly vliv).

Tabulka č. 6: Základní ukazatele trhu práce

		2021	2022	2023					
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q	
Zaměstnanost	mzr. %	0,4	1,5	0,8	1,3	0,9	0,5	0,4	
Zaměstnanci	mzr. %	1,1	1,8	0,5	1,2	0,6	0,2	0,1	
Míra zaměstnanosti	(15-64 let)	%	74,4	74,4	75,1	74,5	75,2	75,3	75,4
Míra nezaměstnanosti	(15-64 let)	%	2,9	2,2	2,6	2,7	2,6	2,7	2,6
Míra ekonomické aktivity	(15-64 let)	%	76,6	76,1	77,1	76,6	77,2	77,4	77,4

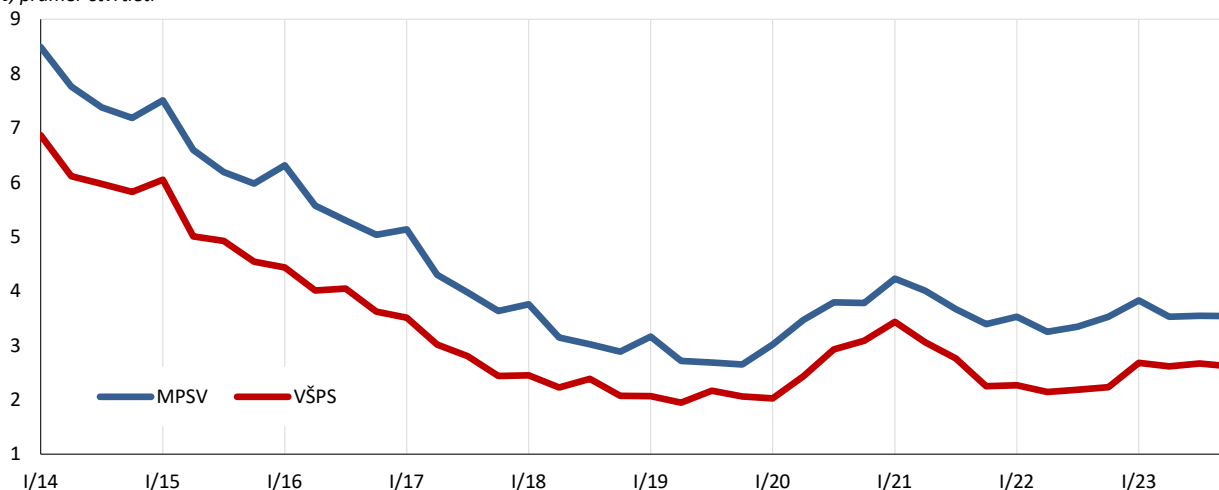
Zdroj: ČSÚ

Míra participace (15–64 let) se v minulém roce zvýšila o 1,0 p. b. na 77,1 %. Pozitivní vliv na ni mělo postupné zvyšování statutárního věku odchodu do důchodu, opačně působil klesající podíl věkových skupin s přirozeně vysokou mírou participace.

Negativní dopady ekonomického zpomalení na trh práce tlumí nadále vysoký počet volných pracovních míst a zaměstnaných cizinců. Dlouhodobě převažují pracovníci z Ukrajiny a Slovenska, ke konci 4. čtvrtletí 2023 se počet ukrajinských zaměstnanců zvýšil na 287 tisíc. Nedostatek pracovníků zůstává hlavní bariérou růstu produkce ve stavebnictví a nezanedbatelný je i v průmyslových odvětvích.

Graf č. 4: Míra nezaměstnanosti VŠPS a podíl nezaměstnaných na populaci 15–64 let MPSV

v %, průměr čtvrtletí

Zdroj: ČSÚ, MPSV

Podíl nezaměstnaných osob se v důsledku slábnoucí poptávky po práci v roce 2023 zvýšil o 0,2 p. b. na 3,6 %. Vzdělanostní struktura uchazečů o zaměstnání se dlouhodobě nemění a odpovídá nabízeným pracovním pozicím. Téměř dvě třetiny uchazečů disponují pouze základním vzděláním nebo nižším středním vzděláním bez maturity, přibližně tři čtvrtiny volných pracovních míst pak neobsahují požadavky na vyšší než základní vzdělání. Významný nesoulad mezi poptávkou a nabídkou ale existuje v členění podle profesí.

Průměrná nominální mzda se v roce 2023 zvýšila o 7,5 %, v důsledku nárůstu spotřebitelských cen ale průměrná reálná mzda klesla o 2,8 %. K dynamice nominálních výdělků přispělo kromě přetrvávajícího napětí na trhu práce také navýšení minimální a zaručené mzdy a zvýšená inflační očekávání. Mediánová mzda vzrostla shodně jako průměrná mzda o 7,5 %. Průměrný výdělek za celý loňský rok vzrostl nejvíce ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu a tepla (o 14,1 %), nejméně se zvýšil v odvětví ostatních služeb (o 3,0 %).

Tabulka č. 7: Průměrná, mediánová a minimální mzda

		2021	2022	2023				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Průměrná mzda nominální	mzr. %	5,8	5,3	7,5	8,8	8,0	7,1	6,3
Průměrná mzda reálná	mzr. %	1,9	-8,5	-2,8	-6,5	-2,8	-0,8	-1,2
Mediánová mzda	mzr. %	5,6	5,6	7,5	9,1	8,1	7,1	6,0
Minimální mzda	mzr. %	4,1	6,6	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8

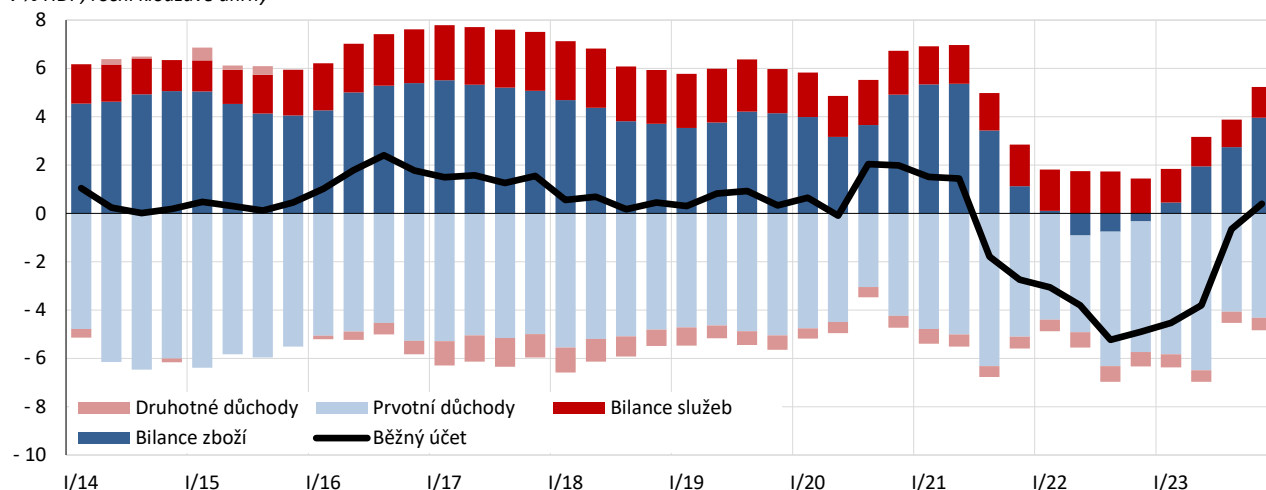
Zdroj: ČSÚ

5 Vztahy k zahraničí

Běžný účet skončil v roce 2023 v přebytku ve výši 0,4 % HDP. Na meziročním citelném zlepšení o 5,3 % HDP se s výjimkou bilance služeb podílely všechny položky – nejvýrazněji pak bilance zboží, která se oproti roku 2022 zlepšila o 4,3 % HDP. Záporné saldo prvotních důchodů se v meziročním srovnání zmírnilo o 1,1 % HDP, bilance druhotných důchodů se v poměrovém vyjádření zlepšila jen nepatrně.

Graf č. 5: Běžný účet platební bilance

v % HDP, roční klouzavé úhrny

Zdroj: ČNB, ČSÚ, propočtení MF

Bilance zahraničního obchodu se zbožím se meziročně zlepšila o 313 mld. Kč a vykázala přebytek 290 mld. Kč. Zlepšení salda z velké části odráží pokles dynamiky dovozů vlivem zlevnění dovážených energetických komodit a surovin. K poklesu importu přispěl i nižší objem dováženého množství zemního plynu (vliv vyšších zásob plynu po konci topné sezóny oproti roku 2022). Pozitivně se na vývoji obchodní bilance rovněž podepsaly slabší dovozy statků určených pro mezispotřebu (polotovary, chemikálie, suroviny) dané poklesem výroby ve zpracovatelském průmyslu. Stranu vývozu pak podpořilo odeznění frikcí v dodavatelských řetězcích a růst výroby a vývozu motorových vozidel.

Aktivum bilance služeb se meziročně snížilo o 4 mld. Kč na 93 mld. Kč vlivem nárůstu dovozů v oblasti pojišťovacích služeb. Zhoršená bilance byla rovněž vykázána v oblasti cestovního ruchu, což souviselo se zvýšeným zájmem o zahraniční dovolené. V opačném gardu naopak působilo snížení nákladů v odvětví dopravy.

Bilance prvotních důchodů, která je vedle obchodní bilance rozhodující pro výsledné saldo běžného účtu, se zlepšila snížením deficitu o 50 mld. Kč na 317 mld. Kč. Nižší byl odliv investičních výnosů z přímých investic v ČR (v podobě dividend) daný nižší ziskovostí firem v zahraničním vlastnictví. Za snížením deficitu stojí i rekordní suma vyplacených dividend ve 3. čtvrtletí 2022, kdy se projevila efekt vyplacení zadržovaných zisků domácího bankovního sektoru z let 2019–2020, které bylo během pandemie covidu-19 na základě doporučení ČNB omezeno.

Deficit bilance druhotných důchodů se meziročně nepatrně zlepšil o 3 mld. Kč na 37 mld. Kč vlivem nárůstu čistých příjmů z rozpočtu Evropské unie, zahrnující zejména neinvestiční dotace ze strukturálních a investičních fondů Evropské unie.

6 Měnový vývoj a finanční trh

Rok 2023 se nesl v duchu přísnější měnové politiky. Meziroční růst spotřebitelských cen včetně jejich jádrových složek v průběhu roku zpomaloval. Česká národní banka v důsledku očekávání, že inflace i přes slábnoucí cenovou dynamiku zůstane nad 2 % cílem po delší dobu, a s přihlédnutím ke zvýšeným proinflačním rizikům ponechala dvoutýdenní repo sazbu beze změny na úrovni 7 % až do prosince 2023, kdy byla snížena o 0,25 p. b. na 6,75 %.

Tříměsíční mezibankovní sazba PRIBOR činila za celý rok v průměru 7,13 %. Celoroční průběh se vyznačoval převážně stagnací. K výraznější změně došlo až v závěru roku v souvislosti se zahájením cyklu snižování měnověpolitických sazeb ze strany ČNB. Průměrná sazba tříměsíčního PRIBORu tak v průběhu roku poklesla o 0,25 p. b. ze 7,22 % v lednu na 6,97 % v prosinci.

Výnosy státních dluhopisů se splatnostmi 2, 5, resp. 10 let se k prosinci 2023 meziročně snížily na 4,61 %, 3,96 %, resp. 3,97 %. Výnosy dluhopisů s dvouletou splatností se po celý rok pohybovaly nad výnosy s desetiletou splatností. Výnosová křivka tak byla po celý rok 2023 inverzní.

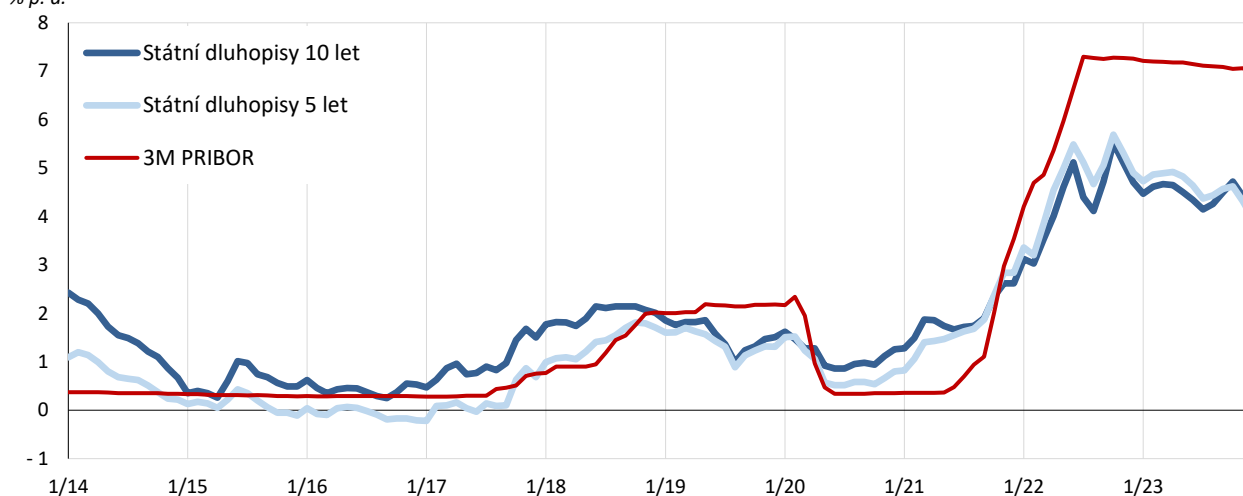
Meziroční růst celkového objemu úvěrů domácnostem v roce 2023 zpomalil na 4,8 %, což bylo dáno především slabší dynamikou úvěrů na bydlení v důsledku působení zpřísněné měnové politiky. Průměrná klientská úroková sazba z celkového objemu úvěrů domácnostem se zvýšila na 3,8 % (v roce 2021 činila 3,3 % a v roce 2022 dosahovala 3,4 %). U čistých nových hypotečních úvěrů domácnostem se průměrná klientská úroková sazba zvýšila na 5,9 % (po dřívějším růstu z 2,2 % v roce 2021 na 5,0 % v roce 2022). Meziroční růst objemu celkových vkladů domácností se zvýšil na 5,9 %. Klientské úrokové sazby z korunových vkladů domácností činily v průměru 2,1 % (oproti 0,3 % v roce 2021 a 1,1 % v roce 2022).

Meziroční růst celkového objemu úvěrů nefinančním podnikům zpomalil na 4,2 %. Pokračující významný pokles dynamiky korunových úvěrů byl vykompenzován silným nárůstem cizoměnových úvěrů zejména v důsledku kladného úrokového rozpětí vůči eurozóně. Podíl cizoměnových úvěrů na celkových úvěrech se tak zvýšil na 48,1 %. Průměrná klientská úroková sazba z celkového objemu korunových úvěrů nefinančním podnikům vzrostla na 7,4 %. Růst objemu celkových vkladů nefinančních podniků meziročně zpomalil na 7,5 %.

Podíly úvěrů v selhání na celkových úvěrech nefinančním podnikům i domácnostem dosáhly historicky nejnižších hodnot. Pro domácnosti byl podíl úvěru v selhání roven 1,3 %, u nefinančních podniků 3,0 % z celkových úvěrů.

Graf č. 6: Úrokové sazby

% p. a.

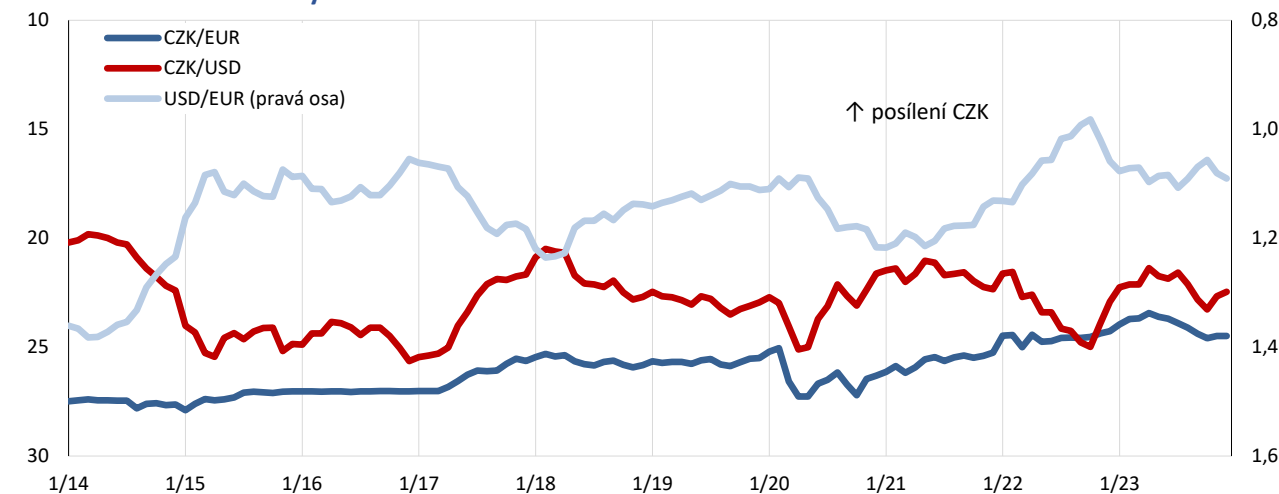

Zdroj: ČNB

V úvodu roku 2023 koruna navázala na dřívější trend posilování vůči euru. Od května však koruna poměrně stabilně oslabovala, což lze přiřknout očekávanému snížení kladného úrokového diferenciálu vůči eurozóně především vlivem možného zahájení cyklu snižování klíčových úrokových sazeb ze strany ČNB. Přesto však v průměru za celý rok 2023 koruna k euru posílila o 2,3 % na 24,0 CZK/EUR.

Kurzem USD/EUR je implikován vývoj kurzu koruny vůči dolaru. Průběh USD/EUR se odvíjel od kombinace vícero faktorů. Těmi nejzásadnějšími byly zřejmě očekávané nastavení úrokové politiky ECB a Fed a odlišný vývoj obou ekonomik, přičemž relativně silnější výkonnost ekonomiky Spojených států oproti eurozóně působila ve prospěch silnějšího dolaru zejména v druhé polovině roku. V roce 2023 koruna vůči dolaru posílila v průměru o 5,2 % na 22,2 CZK/USD.

Graf č. 7: Nominální měnový kurz CZK vůči USD a EUR

Zdroj: ČNB

7 Srovnání makroekonomického rámce schváleného státního rozpočtu na rok 2023 a jeho změn se současnými daty

Srovnání klíčových ukazatelů přináší níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 8: Makroekonomický rámec státního rozpočtu pro rok 2023 vs. současný stav

		Makroekonomický rámec SR 2023 (srpen 2022)				Skutečnost (duben 2024)				Diference v p.b.			
		2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Hrubý domácí produkt	růst v %, s.c.	-5,5	3,5	2,2	1,1	-5,5	3,6	2,4	-0,3	0,0	0,1	0,2	-1,4
Hrubý domácí produkt	růst v %, b.c.	-1,4	7,0	11,3	8,2	-1,4	7,0	11,1	8,2	0,0	0,0	-0,2	0,0
Průměrná míra inflace	%	3,2	3,8	16,2	8,8	3,2	3,8	15,1	10,7	0,0	0,0	-1,1	1,9
Zaměstnanost (národní účty)	růst v %	-1,7	0,4	1,7	0,5	-1,7	0,4	1,5	0,8	0,0	0,0	-0,2	0,3
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	průměr v %	2,6	2,8	2,5	2,6	2,6	2,8	2,2	2,6	0,0	0,0	-0,3	0,0
Objem mezd a platů (domácí koncept)	růst v %, b.c.	0,1	5,8	9,8	7,9	0,1	5,9	9,3	7,9	0,0	0,1	-0,5	0,0
Poměr BÚ na HDP	%	2,0	-0,8	-4,6	-4,0	2,0	-2,8	-4,9	0,4	0,0	-2,0	-0,3	4,4

Zdroj: ČSÚ, ČNB, propočet MF

Při hodnocení uvedených odchylek je nutné reflektovat skutečnost, že data z národních účtů jsou průběžně upravována ať již v rovině běžných či pravidelných revizí v důsledku zpřesněných informačních zdrojů, tak z důvodu mimořádných revizí, které plynou ze změn v metodice národních účtů. To se neprojevuje pouze na původních datech národních účtů, ale také v poměrových ukazatelích, které některá data z národních účtů používají. Z pohledu výše uvedené tabulky se jedná o poměr salda běžného účtu k HDP.

Makroekonomická predikce je proces závislý na datové základně, která je v daném okamžiku k dispozici. Z daných faktů potom vychází, že ex post uvedené odchylky nelze exaktně rozložit na část, která plyne ze samotné revize datové základny, a část, která by byla dána chybou v predikci jako takové. Ex post tedy není možné spekulovat o tom, jaká by byla predikce v konkrétním minulém období, pokud by v tomto období byla známa v současnosti platná datová základna.

Reálný HDP v roce 2023 vlivem přetrvávajícího útlumu spotřeby domácností a nižší akumulace zásob poklesl. Skončil tak pod hodnotou, se kterou počítal Makroekonomický rámec státního rozpočtu ze srpna 2022. Díky vyššímu než predikovanému růstu cenové hladiny ale bylo tempo nominálního HDP ve shodě s rozpočtovou predikcí. K podstatným změnám došlo ve struktuře reálného HDP. Zatímco predikce již počítala s oživením výdajů na konečnou spotřebu domácností, ve skutečnosti došlo k dalšímu zhoršení tohoto agregátu

v důsledku pokračujícího poklesu reálného disponibilního příjmu. Větší záporný příspěvek byl pak vykázán u změny stavu zásob vlivem dokončování rozpracované produkce. Ekonomickou aktivitu naopak podporovala silnější spotřeba sektoru vládních institucí, příspěvek čistého vývozu k HDP a investiční aktivita.

Vysoká inflace a růst životních nákladů se odrazily také ve mzdovém vývoji, který byl ve shodě s predikcí. Míra nezaměstnanosti i přes rostoucí náklady a pokles ekonomické aktivity vzrostla v souladu s očekáváním Ministerstva financí jen nepatrně a nadále tak patřila k nejnižším mezi zeměmi OECD. Spotřebitelská inflace byla především kvůli vysoké dynamice cen potravin a energií ve skutečnosti silnější. Saldo běžného účtu v konečném důsledku dopadlo výrazně lépe zásluhou obnoveného přebytku na bilanci zboží.

II. Hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2023

Podle údajů ČSÚ skončilo hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2023 deficitem 3,7 % HDP, ve strukturálním vyjádření pak schodkem 2,4 % HDP. Ačkoliv jde loňský schodek především na vrub státního rozpočtu, v mírném deficitu skončilo i hospodaření fondů sociálního zabezpečení (zdravotních pojišťoven). Naopak místní vládní instituce vykázaly výrazný přebytek.

Celkové příjmy sektoru vládních institucí rostly o 9 %, daňové včetně příspěvků na sociální zabezpečení pak o 9,1 %. Dynamika důchodových daní byla kromě růstu objemu mezd a platů v ekonomice značně ovlivněna výnosem daně z neočekávaných zisků. Tempo daně z příjmů fyzických osob (14,9 %) bylo determinováno zdaněním závislé činnosti, nicméně podstatným způsobem ho rovněž určoval téměř 34% nárůst daně z kapitálových výnosů. Růst příspěvků na sociální zabezpečení o 7,8 % souvisel jednak s vývojem výdělků a jednak s meziročním nárůstem platby za státního pojištěnce o 9,3 mld. Kč. Výnos daně z příjmů právnických osob větší o více než 19 % zvyšovaly zisky, které v případě vybraných odvětví podléhaly od stanovené hranice zdanění dodatečnou 60% sazbou a byly základem daně z neočekávaných zisků s výnosem ve výši 39,1 mld. Kč.

Daň z přidané hodnoty rostla o 6,7 %, přičemž autonomní vývoj byl korigován výpadkem příjmů v důsledku posunu hranice pro účely registrace k dani z 1 na 2 mil. Kč s dopadem 3 mld. Kč. Výnos spotřebních daní, ve vymezení národní legislativou, zůstal meziročně téměř beze změny, a to navzdory dani z minerálních olejů, v níž se pozitivně promítlo dřívější zrušení snížené sazby na naftu. Proti tomu však působila daň z tabákových výrobků, kdy nižší prodeje a pokračující přechod k méně zdaněným alternativám převážily nad zvýšením daňových sazeb. Daň z výroby a dovozu byly v loňském roce posíleny o 17,2 mld. Kč z titulu odvodu z nadměrných příjmů výrobců elektřiny. Odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie u domácností a firem, účinné do konce roku 2023, představovalo naopak meziroční výpadek příjmů ve výši 12,7 mld. Kč.

V rámci důchodů z vlastnictví vylepšily hospodaření státu relativně vyšší příjmy z dividend a úroky z poskytnutých půjček v rámci řízení likvidity státní pokladny (reverzní repo operace).

Výdaje sektoru vládních institucí rostly rychleji než příjmy (10,1 %). Zvýšení výdajů šlo z velké části na vrub podpory domácností a firem v období energetické krize. Tempo výdajů na konečnou spotřebu se více než zdvojnásobilo na 9,3 %. Za tímto nárůstem stála především výrazná 10% dynamika mezipotřeby odrážející zpomalující, přesto však stále vysokou, míru inflace a vliv projektů spolufinancovaných z prostředků EU. Náhrady zaměstnancům vykázaly 7% růst. Růst naturálních sociálních transferů o 12,1 % odrážel výdaje do zdravotnictví a sociálních služeb, financované i vyšší platbou za státního pojištěnce, a dále větší výdaje spojené s výplatou příspěvku a doplatku na bydlení.

V rámci peněžitých sociálních dávek zaznamenaly dvouciferný růst dávky důchodového pojištění (16,4 %), které ovlivnila jak běžná lednová valorizace, tak i tzv. výchovné, stejně jako mimořádná valorizace z titulu vysoké míry inflace. Dodatečný vliv měly i náklady mimořádných valorizací roku 2022. Spolu s navýšením dalších dávek (např. přídatku na dítě) a pokračující výplatou humanitární dávky pro ukrajinské uprchlíky (včetně započitatelných nákladů na bydlení) to vedlo k růstu výdajů na sociální dávky o 10,5 %.

Za mimořádně vysokou dynamikou dotací stála v první řadě pomoc domácnostem, firmám, veřejným a dalším institucím ve formě zastropování cen energií v aktuální výši 48,4 mld. Kč. Dále s cílem zamezit plnému dopadu vysokých cen elektřiny a plynu na zákazníka byla poskytnuta dotace provozovateli přenosové soustavy ČR ve výši 20 mld. Kč a kompenzace distributorům elektrické energie a plynu v celkové výši 13,6 mld. Kč s tím, že hotovostní plnění podobně jako v případě kompenzací z titulu zastropování cen energií přesahuje do roku 2024.

Investice do fixních aktiv s růstem o 16,9 % byly taženy zejména investicemi z národních zdrojů. Z rozpočtu EU šlo ještě o dočerpání prostředků z programového období 2014–2020, ale již také využití prostředků z aktuálního programového období 2021–2027, stejně jako prostředků z nástroje EU příští generace.

Výsledkem nárůstu dluhu sektoru vládních institucí v roce 2023 o 7,7 % a vysoké dynamiky nominálního HDP byl pokles dluhové kvóty o 0,2 p. b. na 44,0 % HDP. Vývoj zadlužení a úrokových sazeb měl za následek zvýšení úrokových nákladů, které tak dosáhly úrovně 1,3 % HDP.

Tabulka č. 9: Hlavní fiskální ukazatele

		2019	2020	2021	2022	2023
Celkové příjmy sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	2 394,3	2 366,6	2 528,7	2 810,9	3 064,0
	<i>%HDP</i>	41,3	41,5	41,4	41,4	41,7
Celkové výdaje sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	2 377,6	2 695,8	2 841,0	3 026,2	3 332,4
	<i>%HDP</i>	41,1	47,2	46,5	44,6	45,4
Saldo sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	16,7	-329,2	-312,3	-215,4	-268,4
	<i>%HDP</i>	0,3	-5,8	-5,1	-3,2	-3,7
Dluh sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	1 740,3	2 149,8	2 566,7	2 997,6	3 228,4
	<i>%HDP</i>	30,0	37,7	42,0	44,2	44,0

Zdroj: ČSÚ